

100 jaar WO I in de Ieperboog

2014
**IEPER
YPRES
YPERN**
2018

Wandelfolder Ieperboog Noord - Instappunt Klein Zwaanhof

Vechten om elke meter hoogte

Wandeling van 2,8 km op de frontlijnen van de noordelijke Ieperboog

Instappunt Klein Zwaanhof >>> De kleine, oorspronkelijke begraafplaatsen
De frontlijn van Caesar's Nose >>> Fortin 17, glooiingen worden bloedheuvels
Het Schrijverspad: dichters en schrijvers langs het front
De loopgraaf Yorkshire Trench en Deep Dug-Out

Drie instappunten in de Ieperboog

Het verhaal van de Grote Oorlog wordt op een interactieve en hedendaagse manier verteld in het In Flanders Fields Museum in de Ieperse Lakenhalle. Daar wordt ook toegelicht dat het landschap vandaag de laatste getuige is van vier jaren verwoestende oorlogsvoering. Om het landschap echt te ontdekken kun je terecht in drie instappunten langs de frontlijn van de Ieperboog. In het noorden in **Hoeve Klein Zwaanhof**, in het oosten in **Hooge Crater Museum** en in het zuiden nabij **Hill 60** en **Provinciedomein De Palingbeek**. De herdenkingsbomen markeren de twee frontlijnen tussen de instappunten.

Fietsroute Ieperboog – Ypres Salient

Wie graag de Ieperboog met de fiets verkent kan de route **Ieperboog – Ypres Salient** volgen. Deze route van 35 km. start en eindigt aan de Lakenhalle op de Grote Markt van Ieper en verbindt de drie instappunten; Noord, Oost en Zuid. Onderweg kom je tal van waardevolle sites gelinkt aan de Eerste Wereldoorlog tegen. De route is verkrijgbaar in alle diensten voor toerisme en het Hooge Crater Museum.

Herdenkingsbomen

Langs dit wandeltraject in **Ieperboog Noord** werden 9 (van de in totaal 140) *herdenkingsbomen* aangeplant op plaatsen waar de eerste frontlijnen een (openbare) weg of pad kruisen. Je herkent deze bomen aan de metalen gekleurde korf errond. Rode korven duiden op de Duitse frontlijn, blauwe markeren de geallieerde (Frans en/of Britse) frontlijn. Deze kleuren verwijzen naar de kleuren op de frontkaarten. De meeste korven hebben een infobord met frontfoto en situering van de frontlijnen.

De herdenkingsbomen zijn olmen, de boomsoort die eeuwenlang het landschap rond Ieper typeerde. Door de oorlog en de iepenziekte verdwenen bijna alle olmen. De aanplanting van resistente olmen als herdenkingsboom, betekent meteen een stuk eerherstel voor deze mooie laanboom.

Applicatie Ypres Salient 1914 - 1918

De gratis applicatie Ypres Salient 1914-1918 geeft een overzicht van alle herdenkingsbomen en suggesties van wandelroutes vanuit de instappunten. De bomen zijn voorzien van een signaal waarbij je de frontlijn kunt situeren op kaart en op historische luchtfoto's vanop je tablet. Een echte aanrader!

Applicatie is beschikbaar in app store en google Play. WIFI in Instappunt Noord.

HET LANDSCHAP ALS LAATSTE GETUIGE

De Kleine Ieperboog of Ypres Salient 1915-17

De frontzone **Ieperboog-Noord** loopt vanaf het kanaal Ieper-IJzer in Boezinge tot de Noorderring, even voorbij Sint-Jan en Wieltje. Ze behoort tot de *Kleine Ieperboog* of *Ypres Salient 1915/1917*.

Eind oktober 1914 liep de oorlog vast in een wijde boog rond Ieper. Na de eerste gasaanval van 22 april 1915 krompen de frontlijnen in elkaar tot de *Kleine Ieperboog*, op nauwelijks 3,5 tot 4,5 km van de stad. Dit front hield 2 jaar en 3 maanden stand, op enkele lokale wijzigingen na.

Tijdens de *Derde Slag bij Ieper*, van 31 juli tot 10 november 1917, braken de Britten de Ieperboog open. Op zijn verst lag het front nu 8 km van de stad. Maar het *Duitse Lenteoffensief* van 1918 bracht de Ieperboog dichterbij dan ooit tevoren terug bij Ieper. Toch hielden de geallieerde troepen (Britten, Fransen en Belgen) stand. Door uitputting en de komst van de Amerikaanse troepen moesten de Duitsers eind september 1918 bij een gecombineerd Belgisch-Brits offensief de Ieperboog opgeven.

Vier jaar oorlog vernietigde op nooit geziene wijze het hele landschap, veegde dorpen en steden weg en kostte het leven aan duizenden burgers en méér dan 500.000 militairen uit de hele wereld.

Tijdens deze wandeling vanuit instappunt Noord/Hoeve Klein Zwaanahof, verken je een stukje frontgebied in het noorden van de Ieperboog dat van eind april 1915 tot juli 1917 vrijwel onveranderd bleef.

In de Hoeve Klein Zwaanahof kan je uitvoerig kennismaken met het oorlogsverhaal dat zich hier afspeelde. Je vindt er de heropgebouwde Duitse bunker *Fortin 17*, een inleidende film en authentiek oorlogsmateriaal.

➤ *Instappunt* **NOORD**

Adres: **Hoeve Klein Zwaanahof**
Kleine Poezelstraat 6 - 8904 Boezinge
Openingsuren: van 01/04 tot 15/11: 10u. > 17.45u.
en van 16/11 tot 31/03: 10u. > 16.45u.

Van Klein Zwaanahof naar Colne Valley

➤ De wandeltocht start in het **Klein Zwaanahof** waar het **Instappunt Noord** is ingericht, één van drie instappunten op de Ieperboog.

Na de vernietigende gasaanval van 22 april 1915 bereikten de Duitse troepen de omgeving van het **instappunt Noord**, het **Klein Zwaanahof**. Ze installeerden er frontlijnen en stellingen op een bescheiden helling tussen het kanaal Ieper-IJzer en de Zonnebeekseweg, de *Pilkem Ridge*. De Franse troepen konden stand houden langs de Kleine Poezelstraat.

Het **Klein Zwaanahof** ligt letterlijk op twee Britse loopgraven uit 1915 en 1917. Deze worden geduid op de parking en in het instappunt. Even ten noorden van de parking ontdek je langs de Kleine Poezelstraat een reeks herdenkingsbomen die de geallieerde frontlijn markeren.

Door de eerste gasaanval van 22 april 1915 klapte het Franse front ineen. Ongeveer 1.200 soldaten stierven door verstikking. De Duitse infanterie bereikte het Kanaal Ieper-IJzer in Boezinge. Vandaar waaierde de frontlijn zuidoostwaarts uit naar de omgeving van de Moortelweg.

➤ Het wandeltraject vertrekt zuidwaarts op de Kleine Poezelstraat - naar rechts als je uit **Hoeve Klein Zwaanahof** komt. Na ongeveer 300 meter wandelen ontdek je rechts een kleine Britse begraafplaats.

Colne Valley Cemetery ontstond kort nadat de Britten deze sector overnamen. De naam verwijst naar een riviervallei in West Yorkshire, waar de Britse troepen die hier vochten vandaan kwamen. Er liggen 47 Britse militairen begraven, die sneuvelden tussen juli 1915 en februari 1916. Ondanks de ligging dicht bij het front, bleef de begraafplaats de hele oorlog in Britse handen.

De begraafplaats lag op de hellende valleiwand van de Zwaanhofbeek. Nadat de site werd omsingeld door de opgehoogde industriezone, ontstonden er problemen met de afwatering. Daarom werd beslist om de hele begraafplaats op te hogen.

Tot de Eerste Wereldoorlog bevatte het agrarische landschap in deze omgeving nog vele hagen, houtkanten, boomrijen, sloten, poelen, ... De troepen zochten deze landschapselementen op om beschutting te zoeken en zich in te graven. Zo liep er ter hoogte van **Colne Valley** een brede houtkant oostwaarts, dwars op de helling naar het grote grasland toe. Langsheen deze houtkant ontstond een belangrijke Britse verbindingloopgraaf tussen de tweede en de eerste frontlijn.

▶ Even over **Colne Valley** sla je linksaf en wandel je op een paadje dwars door het akkerland. Dit wandelpad ligt bijna parallel aan die oorspronkelijke verbindingloopgraaf.

Het pad komt uit op een groot grasland dat je via een klappoortje binnenstapt. (Sluiten na gebruik!). Je wandelt even naar links.

Caesar's Nose Cemetery

2005

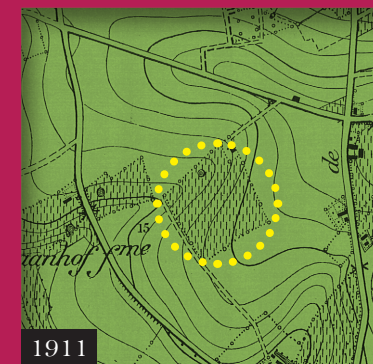
Eeuwenoud grasland blijft Niemandsland - *Caesar's Nose Cemetery*

In de hoek staat een herdenkingsboom die de ligging van de eerste Britse frontlijn vanaf mei 1915 aanduidt. Je volgt de rand van het grote grasland, zo dwars je het **niemandsland** dat de beide legers meer dan 2 jaar van elkaar scheidde.

Dit grote grasland kwam de voorbije eeuwen én de wereldoorlog(en) vrijwel gaaf door. De beide legers groeven hun loopgraven nabij hagen langs de perceelgrenzen. Het grasland zelf lieten ze ongemoeid vanwege de natte bodem. Ook de poel langs de rand is eeuwenoud. Het grasland werd **niemandsland** en bleef zo gespaard van grote vernielingen.

1779

1911

▶ Je stapt rond de poel en slaat dan linksaf om via een tweede klappoortje het grasland te verlaten. Zo bereik je een tweede kleine begraafplaats.

Deze kleine begraafplaats, **Caesar's Nose (Welsh) Cemetery**, maakt deel uit van een reeks van 7 op de *Pilkem Ridge*. Ze ontstonden kort na de massale aanval op 31 juli 1917, die de *Derde Slag om Ieper* inzette. Nadat de frontlijn was opgeschoven, kon men de slachtoffers uit het niemandsland begraven op plaatsen die niet compleet verwoest waren. De volgende gelijkaardige begraafplaats ligt op 850 meter: *No Man's Cot*, langs de Moortelweg. Ze telt 79 gesneuvelde Britten en ontstond nabij een verlaten boerderijtje dat tot september 1917 midden het niemandsland lag. De plek kreeg de toepasselijke naam *No Man's Cot*.

Vechten tussen de mesthopen

Deze foto van 28 april 1915 toont hoe de linies op deze plek vorm krijgen. De Fransen graven zich in langs de westelijke zijde van het grasland en maken gebruik van hagen en greppels. Onder de weide toont de foto een reeks zwartje puntjes. Dat zijn de mesthopen die de boeren door het strijdgewoel nog niet konden openspreiden. Loopgraaf na loopgraaf schuiven de Fransen tussen de mesthopen voorwaarts in de richting van de Duitsers. Zo ontstond de frontlijn na harde gevechten tussen de stalresten.

Hoe een keizersneus een frontlijn werd?

Zowel de Fransen als de Britten gaven graag eigen, niet zelden ironische namen, aan de plaatsen waar ze vochten. Meestal waren de Vlaamse toponiemen te moeilijk, soms was er ook een aanleiding om een plaats of een sector een bepaalde naam te geven. Dat was zeker het geval voor **Caesar's Nose**.

Na de gasaanval wisten Franse troepen wat verloren terrein terug te winnen. Op 16 mei 1915 namen ze een deel van de Duitse frontlijn aan weerszijden van de Kleine Poezelstraat terug. Aan de oostelijke zijde stond een verbindingloopgraaf haaks op het laatste stukje Duitse frontlijn. Na de gevechten werd deze verbindingloopgraaf deel van de nieuwe Duitse eerste frontlijn. Zo ontstond er een scherpe hoek in de frontlijn. Op frontkaarten of vanuit de lucht zag die er uit als een soort haakneus. De scherpe neus van Cleopatra was wereldwijd bekend, maar de Britten die hier lagen dachten eerder aan de haakneus van Caesar, haar aanbidder. Zo werd de driehoekige uitstulping van de lijn **Caesar's Nose** genoemd. Ook de begraafplaats uit september 1917, met vooral Welshe militairen, kreeg deze naam.

Aan de westelijke zijde van dezelfde Duitse frontlijn werd een loshangend stuk loopgraaf, (door de Duitsers *Südspitze* en door de Britten *International Trench* genoemd) tussen 6 en 9 juli 1915 door de Britten veroverd. De Britten verbonden de veroverde loopgraaf met de eigen loopgraven. De Duitsers groeven een nieuwe frontlijn om de twee uiteinden van de oude te verbinden.

▶ Na het bezoek aan **Caesar's Nose (Welsh) Cemetery** wandel je verder op het kort getrimde graspad dat, net als de begraafplaatsen, netjes wordt beheerd door de **Commonwealth War Graves Commission**.

Op het eind van het pad ontmoet je een herdenkingsboom die de eerste Duitse lijn markeert. Het infobord toont hoe de frontlijnen hier de beruchte **Caesar's Nose** vormden. Je hebt het **niemandsland** veilig doorkruist.

▶ Nu volg je het pad in steenslag links naar de *Moortelweg*.

In de akker links situeerde zich de Duitse frontlijn **Caesar's Nose**. Hier komen elk jaar nog obussen tevoorschijn die door de Dienst voor Opruiming en Vernietiging van Ontploffingstuigen (DOVO) worden opgeruimd. Het pad bereikt de *Moortelweg*, die tot 20 meter boven zeeniveau ligt. Hoewel bescheiden, werd deze hoogte strategisch erg belangrijk. De Duitse troepen konden Britse troepen lager in de vallei van de *Zwaanhofbeek* tot 31 juli 1917 onder controle houden.

Iets verder, ten oosten van dit punt, werd in mei 1915 verwoed gevochten rond herberg *het Morteldje*. Berucht zijn ook de gevechten op de *Pilkem Ridge* rond de herenboeve *Château de Langhemarcq*, die door de Britten de ironische bijnaam *Mouse Trap* kreeg. Daar sneuvelden vele honderden Britten, onder meer door twee Duitse gifgasaanvallen in mei 1915.

De dreiging van *Fortin 17*

▶ Op de *Moortelweg* kies je links, je wandelt terug richting vallei, dus ook naar de Britse frontlijn. Je bereikt die op het kruispunt met de *Kleine Poezelstraat*. Hier stap je eerst even naar rechts (heen en terug over 200 meter) tot aan de herdenkingsbomen.

De bomen markeren hoe dicht de beide fronten hier bij elkaar lagen. Het niemandsland was er amper 50 tot 60 meter breed en een hoogteverschil van nauwelijks 2 meter.

Na mei 1915 bouwden de Duitsers hier een nieuwe frontlijn uit met een van de vroegste versterkingen, **Fortin 17** als speerpunt. Dichtbij lag ook een versterkte post voor een scherpshutter. Ertegenover lag een Franse, daarna Britse voorpost.

Fortin 17 was opgebouwd uit losse betonnen prefab-blokken omheen een houten schuilplaats. De bunker werd hier ontdekt in 2001. Het is een deel van deze bunker die in het **Klein Zwaanhof** heropgebouwd staat.

Archeologie in de Noordelijke Ieperboog

In de jaren 1970 werd besloten tot de aanleg van een industriezone *Ieperleekanaal* op de oostelijke oever van het kanaal Ieper-IJzer. Op dat ogenblik was er geen interesse voor het archeologische erfgoed van de Eerste Wereldoorlog. Dat veranderde pas toen in 1992, bij de derde uitbreiding van de industriezone, menselijke resten werden gevonden.

Een groep amateurarcheologen, *de Diggers*, onder leiding van Patrick Van Wanzele en Aurel Sercu onderzochten de slagvelden en ontdekten niet minder dan 215 lichamen. Daarnaast werden ook heel wat oorlogsstructuren blootgelegd waaronder de **Yorkshire Trench & Dug-Out**.

▶ Je wandelt terug op de Kleine Poezelstraat naar **Klein Zwaanhof**. Net over de poel, die ontstond uit het kruispunt van 2 looigraven, kan je rechtsaf wandelen op een dolomietpad. 400 meter verder, langs de Bargiestraat ligt de oorlogssite **Yorkshire Trench & Dug-Out**.

Het Schrijverspad

Even belangrijk als de materiële getuigen van de oorlog en het oorlogslandschap, zijn de teksten van de schrijvers die hier in de oorlog vochten. Nergens vinden we zo'n hoge concentratie aan literaire getuigen als in de Noordelijke Ieperboog. Langs het pad naar **Yorkshire Trench** kan je kennis maken met 6 belangrijke schrijvers:

Ernst Jünger (Duitsland), Leutnant 8. Kompanie, 73. Fuselier Regiment, vocht onder meer op 31 juli 1917 bij Dobschütz Wald /Wood 15. Werk: *In Stahlgewittern*

Liam O'Flaherty (Ierland), Private 2nd Bn Irish Guards, juli – september 1917 van kanaal tot Ruisseau Farm. Werk: *Return of the Brutes*

Hedd Wyn (Wales), Private H.E. Evans, 15th (London Welsh) Bn Royal Wesh Fusiliers, op 31 juli 1917 gewond bij Hagebos, overleden bij Corner House, begraven in Artillery Wood Cemetery. Werk: *Rhyfel*

Francis Ledwidge (Ierland), Private 1st Bn Royal Inniskilling Fusiliers, gestorven op 31 juli 1917 bij Carrefour des Roses, begraven in Artillery Wood Cemetery). Werk: *Songs of the Fields, Songs of Peace, Last Songs*

David Jones (Wales), Private 15th (London Welsh) Bn Royal Wesh Fusiliers, vocht in juli 1917 op Yorkshire Trench en omgeving. Werk: *In Parenthesis*

Edmund Blunden (Engeland), Lieutenant 11th Bn Royal Sussex Regiment, o.a. 31 juli 1917 bij Cross Roads). Werk: *Undertones of War*

Yorkshire Trench & Deep Dug-Out

De gerestaureerde loopgraaf **Yorkshire Trench** met de **Deep Dug-Out** werd ingericht in 1917, tijdens de voorbereidingen voor de *Derde Slag bij Ieper*. De loopgraaf werd voorzien van eikenhouten *A-frames* zodat het grond- en regenwater kon worden afgevoerd, en het er relatief droog bleef.

Yorkshire Trench verving een oudere loopgraaf die al ontstond tijdens de gevechten van 1915. Die was nog gebouwd zonder *A-frames* was dus zeer nat, zeer ondiep en dus onveilig. De loop ervan wordt gesuggereerd door houten vlonders.

Voor **Yorkshire Trench** ligt een diepe ondergrondse schuilplaats, een zogenaamde **deep dug-out** die dienst deed als commandopost voor twee bataljons.

Twee houten trappen leiden naar twee gangen op een diepte van 10 m, met 11 kleine ruimtes. De gangen en kamers worden bovengronds gesuggereerd door dolomietpaden. Elke ruimte had zijn eigen functie: pompkamer, timmeratelier, gereedschapsberging, wapenhersteller, dwarsgang met 4 verblijfkamers, commandokamer.

Deze loopgraaf met de *dug-out* werd ontdekt in 1992. De site werd gerestaureerd vanaf 2001-2002 en vanaf 2003 publiek toegankelijk.

▶ Na het bezoek aan **Yorkshire Trench** keer je via het **Schrijverspad** terug naar **Klein Zwaanhof**.

Track X Cemetery

Originele A-frames
Yorkshire Trench &
Deep Dug-Out

Toerisme Ieper - In Flanders Fields Museum

Lakenhalle - Grote Markt 34 - B-8900 Ieper - T. +32 (0)57 239 220

www.toerisme-ieper.be

met dank aan

